

PETER DE KEYSER

LUC SELS

JEF VUCHELEN

LUC SOETE

Professor
economie aan
de Universiteit
Maastricht

HONGERSNOOD IS EEN ILLUSTRATIE VAN EEN FALENDE OVERHEID

Malthus' Tunesische wraak

Zegt de naam Thomas Malthus u nog iets? Hij is de Britse politieke econoom die 200 jaar geleden met een eenvoudige demografische stelling zijn naam voor eeuwig graveerde in de schoolboeken economie. De bevolking heeft de neiging te groeien als een geometrische reeks (1,2,4,8,16), terwijl de productie van landbouw slechts als een rekenkundige reeks toeneemt (1,2,3,4,5).

De wereld is dus gedoemd tot regelmatige hongersnoden. Die hongersnoden waren in Malthus' woorden *nature's last most dreadful resource*. Maar Malthus kreeg het gelijk niet aan zijn kant, integendeel. Ten tijde van de snelste bevolkingsexplosie ooit, de naoorlogse jaren van de vorige eeuw, groeide de wereldlandbouwproductie nog veel harder dankzij betere productietechnieken, het gebruik van betere veredelde gewassen, van meststoffen en van onkruidbestrijdingsmiddelen, zodat weinig hongersnoden van de jongste 60 jaar iets van doen hadden met voedseltekorten, eerder met politieke conflicten en menselijk falen in voedselcontributie.

Tegelijk nam de groei van de wereldbevolking de afgelopen 30 jaar ook sterk af, weer dankzij contraceptietechnologie, en er is al lang geen sprake meer van een geometrische groei in de wereldbevolking. Ook hier heeft de technologische ontwikkeling ons gered van Malthus' pessimistische toekomstbeeld.

Het gebied waar Malthus op het eerste gezicht nog altijd relevant lijkt te zijn, zijn de Maghreblanden in Noord-Afrika. De bevolkingsgroei heeft er misschien geen geometrische tendenzen, maar blijft er bijzonder hoog. Schrijnende hongerplaatjes zijn er evenmin, maar armoede en uitzichtloosheid voor jongeren zijn er alomtegenwoordig.

* De gebeurtenissen in Tunesië zijn typerend voor een nieuwe politiek-economische interpretatie van Malthus.

Tegelijk convergeren de aspiraties van jongeren uit deze landen via Facebook en de vele andere sociale netwerken steeds meer met die van hun tijdgenoten in Europa. Nog steeds wordt onderschat hoe snel, en historisch uniek, dit proces is.

Meer dan de helft van de wereldbevolking heeft een gsm. Meer dan een kwart – jongeren wellicht meer dan de helft – gebruikt internet. Per uur worden miljoenen videofilmplaatjes op YouTube geplaatst. Een wereldwijde *gallup poll* van vorig jaar gaf een vrij eenduidig antwoord op de vraag wat mensen het meest motiveert. Een goede job. Een job die hun toelaat hun materiële levensverwachtingen te realiseren.

De gebeurtenissen in Tunesië zijn dan ook typerend voor een nieuwe politiek-economische interpretatie van Malthus. De malthusiaanse twijfels of de voedselproductie gelijke tred kan houden met bevolkingsgroei spitst zich toe op de combinatie van het globale en lokale mismanagement van voedselaanbod.

Globaal doordat de ecologische druk toeneemt op voedselzekerheid en natuurlijke, ook klimaatgeïnitieerde, rampen het wereldwijde voedselaanbod onder druk zetten. Landen die hoofdzakelijk afhankelijk zijn van het buitenland, zoals heel wat Maghreblanden, voelen dat onmiddellijk in stijgende voedselprijzen. Lokaal doordat voedseltekorten en honger vooral de armsten het hardste treft omdat ze de middelen niet meer hebben voedsel te koppelen.

De Indiase Nobelprijswinnar Amartya Sen heeft er begin de jaren tachtig een meesterwerk over geschreven: 'Poverty and Famines'. Zijn stelling wordt op dit ogenblik in Tunesië bewezen: "Hongersnood heeft meer van doen met een vrije pers en een democratische verkozen overheid dan met tekort aan voedsel."

In onze economieën is hongersnood eerst en vooral een illustratie van een falende overheid. De manier waarop voedselhulp georganiseerd kan en moet worden heeft trouwens een lange geschiedenis. In de vierde eeuw voor Christus kon je in een sanskritisch boek over overheidadvies lezen: "During famine, the king should make a store of foodstuffs and show favor to the subjects or institute the building of forts or water works." Ben Ali had zich wat meer in de wijsheid van oude economen dienen te verdiepen. ©